

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Benita Gallastegi Galartza

*Soraluze,
Gipuzkoa
(1923-2011)*

Aurkibidea

Biografia

Soraluzen jaio zen 1923an. Aita osintxuarra eta ama bizkaitarra zituen. Berak 11 hilabete zituela hil zitzaien aita, eta ama berriro ezkondu zen Gabriel Serafinoff Apple-ekin, Errusian jaio eta Frantzian hazitakoa zena. Donostiara joan zen ama bizimodua ateratzera eta hainbat denda izan zituen bertan. Eurak Soraluzen hazi ziren izebarekin edo beste senar-emazte batzuekin, eta udan Donostiara joaten ziren amarengana. Lau anai-arreba ziren, baina anaia gerran hil zen 18 urterekin. Gerra hasierak Donostian harrapatu zituen eta ihes egin zuten, lehenbizi Bilbora, geroago Frantziara, handik Valentziara, horren ostean Bartzelonara... Bergarara ezkondu zen eta Bergaran bizi izan zen.

Zintak

SOR-056

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elexpuru, Juan Martin
- **Data:** 2009-03-23
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin

SOR-057

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin
- **Data:** 2009-03-24
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV

SOR-058

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin
- **Data:** 2009-03-25
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV

SOR-059

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin
- **Data:** 2009-03-26
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV

SOR-060

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin
- **Data:** 2009-03-27
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV

Pasarteak

1. Kanoi lantegia

- **Erref:** SOR-056/003
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:01:05. **Bukatu:** 00:02:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

<p>Soraluze nolakoa zen garai batean. Lantegietan grebak egoten ziren, eta Gaztelatik beste mordoak ekartzen zituzten, langileak. Kanoi lantegia zegoen. Desagertuta dago. Emakumeek ere egiten zuten lana han. Bera han ibili zen lanean, bulegoetan. Kostatu zitzaien lana aurkitzea, gerraostean herrira bueltatu zirenean.</p>

Transkripzioa

-Zelakua zan orduko Plazentzia?
-Plazentzia zan ba oso trankil; trankil-trankil. Jente asko juten zan lanera. Egoten zien fabrikan oin be egoten die, ez dakizu /eztakizu/, horrek, huelgak.
-A, bai, e?
-Bai, eta jota danok kanpora. Eta gero atzera Kastillatik edo /ero/ ez dakit /eztakit/ nundik ekartzen zebeu beste mordo bat.
-Zer egon zan, krisisa edo ala?
-Bai, krisisa egoten zan. Han be askotan egon da gerra aurretik.
-Eta ze fabrika zan inportantia?
-"De cañones", kañoi fabrikia.
-Famosua, ezta?
-Bai, famosua; ointxe doia, pif!
-A, bai?
-Bai, zertu da, ya desaparezidu da. Oiñ etxiak eitteko edo /ero/ esaten dabe, ez dakitt /eztakitt/ ze ingo daben.
-Gizonak bakarrik eitten zebeu kañoi-fabrikan ala andrak be bai?
-Ez, andrak be bai. Nik han ein neban lana, han ofiziñan. "La oficina de primas", bai.

-Baiña gero, bueltau ta gero, ezta?
-Bai, bueltau ta gero. Lelengo jun giñan danera, fabrika danak; bai ba, gu aldatu ein giñan, gu txikixak, gu beste... Etorri giñan ba diferentiak, eta ezautu be; ezautu ez. Jun giñan aitzia ta bixok fabrika batera: "No-no, no tengo trabajo, eztao lanik, ez, ez".

2. Guillermina maistrarekin

- **Erref:** SOR-056/004
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:02:35. **Bukatu:** 00:04:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Eskolara Plazentziara joan zen. Gerra etorri zenean, alde egin zuen hark ere, eta ez zuten gehiago ikusi. Guillermina Altolagirre maistra nazionalista. Erdaraz erakusten zuen, errepublika garaian, baina maistrak euskaraz ikasi zuen Plazentzian bertan. Telefonoz hitz egitea lortu zuen, gerraostean.</p>

Transkripzioa

-Baiña aurretik, dana dala, eskolara be txikittan Plazentziara?
-Bai, bai. Euki dou, gaiñera, maestra bat "como nunca he conocido otra".
-Hain ona, e?
- (buruakin bai). Preguntau in notsan. Eske gero ba haura be desaparezidu, ez dakit /eztakit/ nora jun zien harek be, Frantziara edo /ero/ harek be /pe/, baiña ez giñuan ikusi gehixao. Eta /da/ gero beste maestra batek Plaentziakuak esan ostan: "Oye, ya le has visitao a la señorita Guillermina?".
-Guillermina zan orduan?
-Guillermina Altolagirre zan. Nacionalistas.
-Ze erakusten zotsuen, euskeraz ala erderaz?
-Erderaz orduan dana, republikiakin dana erderaz zan. Baiña berak ikasi zeban Plaentzian euskeraz.
-Ikasi zeban?
-Bai, berak.
-Nungua zan?
-Ez dakitt /Eztakitt/, arjentinuak ziela, handik etorritakua baiña aspaldian, e! Eta /da/ gero nik esan notsan telefonoz. A!, telefonua emun zotan horrek maestra horrek. "Dónde viven?". "En Balleneros" (Donostiako kalea). "a, pues ya voy a ir a visitarle". Jun nitzan eztakit zenbat bidar, baiña keba, iñobez, iñobez. Ni arratsaldian juten nitzan eta /da/ iñobez. Eta /da/ gero esan notsan, "mira, yo no doy con la maestra, y si supiera el telefono...". "A, ya te doy yo". Emon zotan. Gero telefonotik itten giñuan berba. Neri asko nahi zotan harek.

3. Errepublika etorri zenean

- **Erref:** SOR-056/007
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:08:03. **Bukatu:** 00:09:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Errepublika garaia. Zortzi urte zituen errepublika etorri zenean. Limak pikatzeko tailerra zegoen etxe azpian. Puntua egiten ari zen, ikasten, eta errepublikazale batek eskatu zion bandera egiteko. Balkoian jarri zuen.</p>

Transkripzioa

-Republika denporia akordatzen jatzu Plazentzian?

-Bai, bai.

-Zela sortu zan-eta, lenengo egunak-eta? Igual txikixa izango ziñan.

-Txikixa. Zortzi urte neuzkan. Pentsaizu, gure beekuak, han "Pikalimas" orduan, Pikalimas, tailler bat zeuan behian, eta /da/ limak pikatzen. Zuk ez ziñuan ikusiko.

-Asko ez.

-Ez oiñ aspaldian. Orduan bai. Orduan aprobetxatzen zien. Eta /da/ oiñez eruaten zittuen Eibarrera ta Elgoibarrera. Zer esan biha neban?

-Republikia.

-A, eta harek esan ostan, ni puntua itten orduantxe, puntua ikasten. Nik nahi neban puntua, ikasten-eta /da/. "Ai, cómo se hace esto?". Harek gizon harek, republikanua zan bera, itxuria. Itxuria ez, zan. "Oye, me vas a hacer punto? Una bandera". "Una bandera, de punto? Yo no sé hacer punto. Poco sé yo". Eta ekarri zostan lanak, eta zerak, agujak be /pe/ bai, eta in neban halakotxe tira bat. Eta /da/ palo haundi bat ipiñi zaban balkoian. Horretxekin akordatzen naiz, etxat ahaztuko sekula be.

4. Aita, errusiar frantsesa

- **Erref:** SOR-056/009
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:10:15. **Bukatu:** 00:11:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

<p>11 hilabete zituen aita hil zenean. Ez da berarekin akordatzen. Errusiarra zen, baina Frantzian hazitakoa. Gabi zen, baina Donostian "El francés" deitzen zioten. Liburu-denda zuen. Amak ere bazekien frantses apur bat; asteen birritan joaten zen jana erostera mugaz bestaldera, aitari hango jana gustatzen zitzaiolako.</p>

Transkripzioa

- Esaten dotsut, nik neuzkan hamaika hillebete.

- Hil zanian aitta, bai.

- Nik ezautu be ez, ez dot /eztot/ ezautu. Eta beste aiztiak be /pe/ ez. Enkanbio zarrena akordatzen da.

- Rusua zan, ezta?

- Bai. Russian jaiotakua. Baiña gero Frantzian hazittakua.

- Zela esaten zotsela esan dozu?

- Gabi.
- Baiña "El francés" edo?
- "El francés", bai. Donostian "El francés". La tienda del francés, la librería del francés. Danak etortzen zien hara: "Ai, aquí es la librería del francés?".
"Sí, aquí es". "Es que ahí hay unos señores, hemos preguntao, y". Frantses, ezta, eitten zeban berba; amak e bastante, ez zekixen ondo baiña. Frantziara astian birritan juten zan hango jana ekartzera. Aittai hango zera gustatzen jakon. Birritan joaten zan, astian bi bider.

5. Gabonetako oturuntza

- **Erref:** SOR-056/011
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:11:37. **Bukatu:** 00:13:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Umerik gabeko matrimonio batek (lantegiko jabeak, ingelesak) hartzen zituzten Gabonetan, eta gustura egoten ziren han. Zortzi bat joaten ziren. Bestela ere sukaldera eramaten zuten neskameek, eta tripa betetzen zuen han.

Transkripzioa

-Gero han zeuan beste etxian, len zien jabiak horren fabrika jabiak inglesak zien, diretora zan inglesa. Ta zan matrimonio bat, umeik ez zeuken, eta /da/ Gabonetan gu ibiltzen giñan ondo han! Ipintzen zeban, saloi haundi bat zeuken, mahi luze-luze bat, dana trastoz beteta, dana; dana jateko, dana jateko, ez dakit /eztakit/ zenbat gauza, jesus! Eta gu danok juten giñan hara. Zenbat giñan ba, sei edo /ero/ zortzi edo /ero/; danak.

-Ingurutako umiak?

-Bai. Etxe bat zeuan bakarrik. Bueno, etxia erona; han diretoria ta injeneruak eta [...] zeintzuek, han kriadekin. Eta neri txikixena zela..., zela, danok, ezauna nintzan, bai ba, danok: "Esta es la que se quedó huérfana, la huerfanita" esaten osten. Eta banketia zeonian, dagonian, neri eruaten zosten beti: "Benita, ven, ven". Kriadak etortzen zien, "me ha dicho la señora que..., ven a la cocina". Juten nintzan hara ta dana platerak, ez dakizu /eztakitzu/, plater txikixak danak eta. Nik jan han.

-Gustora, ezta?

-Bai ba. Gauza edarrak zien-eta /-da/. Beti, beti-beti diarka ibiltzen zien.

6. Negozioak Donostian

- **Erref:** SOR-056/012
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:13:10. **Bukatu:** 00:14:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Amandreak beroki luze bat egin zion, baina motz geratu zitzaion. Ama San Inazion ezkondu zen, Donostian, eta bizikletak alokatzeko denda jarri zuten, eta gero ostatua. Aita (bigarren aita) oso negoziantea zen. Ama Donostian bizi zen, eta bera Plazentzian.</p>

Transkripzioa

-Eta /da/ behiñ, bai ba, amandriak in zostan abrigo bat luzia, ezta, denbora askorako. Baiña azkenian neukan hola, ja-ja-ja. Eta besteik ez neukan, itxuria, eta /da/ gure ama ondiok lanan billa edo /ero/ ta. Lelengo ipiñi zeben ezkondu zienian, San Inazion ezkondu zien, eta ezkondu zienian ipini zeben "alquiler de bicicletas", zeozekin hasi bihar.

-Donostian?

-Bai, "alquiler de bicicletas". Gero motorrak, gero ipiñi zeban "casa de huéspedes", Casa Vitoria zan gure ama. Dana extrajerua. Ni juten nintzan da bli-bla-blon... Frantza puxkat bai aittai entzunda-ta, egunero entzuten.

-Baiña zu bizi ziñan Plazentzian eta ama Donostian bittartian?

-Bai, bai. Ama lanera joan zan, bai ba. Lana ta gero, badakizu, ezkondu edo /ero/, ez dakit /eztaki/ nik, ezkondu zien, baiña diruik ez eta, ez dakizu /eztakizu/? Baiña gure aitta negoziante seguro. Oso ona zan. Amak zenbat bidar esan dau: "Con aquel no faltaba dinero, sacaba hasta de debajo de las piedras sacaba dinero". Dana negozio, oso ona zan.

-Bigarren gizona, ezta?

-Bai, bai.

-Bestia ez ziñuan ezautu.

7. Ahizpa, mojan

- **Erref:** SOR-056/014
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:15:48. **Bukatu:** 00:17:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Donostiara udaran joaten ziren, eta gero buelta Plazentziara. Maistrarekin joaten zen amarengana. Beste ahizpa mojekin ibili zen, eta gaiztoak tokatu zitzaizkion. Herriko batek panpina bat oparitu zion; mojak gorde egin zion, eta ez zuen berriro ikusi! Bere panpina beste bati oparitu zioten, moja jantzita. Ospitalean zeuden mojak, Plazentzian.

Transkripzioa

-Zu gero Donostiara bizitzera zenbat urtekin joan ziñan?

-Ni juten nintzan, uda guztian han egoten giñan eta /da/ gero atzera maestria ona, bai ba, eske penia, asko nahi notsan neuk be /pe/, eta berak be /pe/ bai. Berakin joaten nintzan Donostiara, maletia gertauta ta ala!

Bakaziñuak emon eta /da/ berakin Donostiara.
 -Amagana, ezta?
 -Bai, amagana. Eta bestia egon zan monjekin.
 -Beste aitzia?
 -"No quiere ver ni en pintura a ninguna". Txarrak tokau jakon.
 -Gogorrak?
 -Txarrak. Gaiztuak. Hara!, herriko baten batek eruan ei zotsan muñeka eder bat berandako, bai ba. Haura be ba gaztia zan, hiru urte zeukan-eta /-da/. Muñekia, eta berak: "¡ai qué bonita!". Eta monjiak: "Hay que guardar, e! Lo guardaremos ahora, e". Gorde ondo gorde zeban, ez zeban gehixao ikusi. Gero halako baten etorri die bisitta bat monjendako, ezta, eta /da/ han ikusten dau muñekia monja jantzitta beran muñekia. Harek ezautu. Eta bestiei emoten "de regalo". Ez jako /etxako/ sekula ahaztu hori. Dauka sartuta... "Monjas buenas? Más malas que la quina!"
 -Nun zaren?
 -Plaentzian.
 -Plaentzian bertan?
 -Ospitalian. Han monjak zeren, bai. Oin ez dakit /eztakit/ daren, ez dot /eztot/ pentsatzen.

8. Umetako jolasak

- **Erref:** SOR-056/015
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:17:35. **Bukatu:** 00:19:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

Jolasak. Ez zuten jostailurik erosten; betun kaxak gordetzen zituzten, zuloak egin eta pisua egiten zuten. Tortolosak. Intxaurrekin. Txirikilan jokatzeko asko gustatzen zitzairen. "Pica-limas" asturiarrak kontuak jartzen zizkien errepidean, eta etzanda egoten ziren, kontuak egiten. Oso auto gutxi pasatzen zen.

Transkripzioa

-Ze jolas eitten ziñuan?
 -Ene!, guk danera, guk danera. Hara!, guk ez giñuan erosten jugeteik eta. Keba! Ez dakizu /Eztakizu/ horrek, kaja horrek, betunen, zapatak garbitzeko. Beti: "eso cuando se termine para mí", dana. Da harekin itten giñuan zuluak eiñ, gero palo bat eta zer batzuek, pixua itten giñuan pixatzeko ta. Han berduria hartu han baztarrian-eta /-da/. Halakotxe gauzak eitten [giñuzen]. Eta gero horrek be /pe/ bai, "a tabas".
 -Tortoloska?
 -Tortolosak. Ya ixa ahaztuta neukan. Eta /da/ ez dakit /eztakit/... Zerakin ai, intxorrakin hola zulua in-eta /-da/, ez dakizu /eztakizu/?, harekin be bai. Eta halakotxe gauzak.
 -Txirikillan eta?
 -Baitta. Baitta. Txirikillan jo palua ta.
 -Jolas gogorra zan hori, e?
 -Bai, bai. Bueno, asko. Hori gaiñera gustatzen jakun asko. Gero itten giñuzen kamiñuan, karreteran, Pentsaizu zenbat kotxe pasatzen zien. Han kontuak ipintzen zoskun horrek harek; kultura asko zeukan "Pikalimas"ek. Hori zan asturianua. Eta horrek kontuak ipini: "Al que saque le regalo -qué

sé yo- una caja de pinturas" edo /o/ zeoze beti. Eta han kontuak itten etzanda kamiñuan. Halako baten kotxe bat, kotxe txiki bat. Besteik ez zeuan, besteik ez zeuan orduan, bat bakarrik.

9. Umetan, giro erdaldunean

- **Erref:** SOR-056/016
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:19:29. **Bukatu:** 00:20:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Erdaraz asko egiten zuen umetan. Bera hazitako etxean erdaraz egiten zen, gizona kanpokoa zelako. Amak ere ez zekien euskaraz: Portugaleten jaiotakoa zen. Klean ikasi zuten euskaraz, eta Frantzian ere bai, gerra sasoian. Besteek ez ulertzeko, ahizpak eta biak euskaraz egiten zuten.

Transkripzioa

-Erderaz asko egitten zan zure txikittan ala zuk euskeraz eitten ziñuan gehixao?

-Keba! Nik erderaz. Eske ni hazittako etxian, bera riojanua zan, erderaz eitten zebe. Andria ez, harek zekixen, Tolosakua zan, eta /da/ ederki eitten zeban harek. Baiña beti erderaz. Eta /da/ gure amak be /pe/ ez zekixen.

-Amak be ez?

-Ez zekixen. Portugaleten jaiotakua zan. Han etxia eitteko edo /ero/ eztatit ze joan zien eta /da/. Hortxe jaio zan. Baiña ez zekixen ezebe. Da gu jun giñan gerrara, eta guk beti eitten giñuan berba euskeraz, beti. Baiña eske danak kastillanuk, bata burgalesa, bestia zan gizona Avilakua; bera bai euskalduna baiña. Gizona Avilakua ta harek be /pe/ dana erderaz.

_Eta zuek ikasi ziñuen euskeraz kalia, ezta?

-Kalia. Eta /da/ Frantzian. Guk bestiak ez entzuteko, euskeraz; aitzia ta bixok euskeraz. Amak be /pe/ ez zeban entenditzen eta /da/. Gure sekretua, ja-ja.

10. Donostian zeudela hasi zen gerra

- **Erref:** SOR-056/018
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:21:13. **Bukatu:** 00:24:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

<p>Oporretan Donostiara joan, uztailaren 16an, eta orduantxe hasi zen gerra. Ama mindireak sartzen ari zen maleta batean, eta senarrak esaten zion ez hartzeko, segituan bueltatuko zirela. Tiroak entzutean, Atotxako jaiak zirela pentsatu zuten. Ez zieten denda irekitzen utzi. Anaiak bazekien zerbait. Beldurtuta zeuden denak, baina beraiek irten egin ziren kalera. Leihoetatik tiroka. Polloera joan ziren. Tolosako bonbardaketako lehenengo hildakoak, ama-alabak, eraman zituzten Polloera. Ihes egiten zuten beti.</p>

Transkripzioa

-Donostian udia pasatzen zenden gerriak urten zebanian?

-Bai, bai. Justamente ni jun nintzan el día 16 de julio. Bakaziñuak maistriakin. Eta /da/ gaur hartan hasi zan zaratia, tiruak, tiro batzuek. Eta hurrengo egunian pof...

-Aurretik zeoze somatzen ziñuen?

-Nik ez, keba!, keba! Ez, aittak be /pe/ ez, ez. Keba, keba! Pentsaizu, ala-ala!, ba, gure ama izarak-eta sartzen maleta baten. "... eso, si esto dura ocho días". Ez zeban pentsatzen harek, keba, keba, keba. Iñok be ez / iñopez/.

-Eta zela izan zan lelengo nobedadia?

-Gu ohian gendezen, neri sekual ez jat /etxat/ ahaztuko, eta /da/ tan-taun, baun-baun-baun! "Qué es eso? Tiros. Parecen tiros". Gure amak: "keba!, serán las fiestas de Atotxa". Atzekaldian Atotxara emoten dau. "Serán las fiestas de Atotxa". Atotxako jaixak. Atotxako jaixak? Gero nere aitzia zarrena jaiki da, persiania dendakua hasi da jasotzen, "eee!", zarata batzuk "cerrar la puerta, que no se puede abrir!". "Ama-ama-ama!", sustau itten zan segittuan haura. "Ama-ama-ama!, que no me dejan abrir la puerta!". Danak orduan ama ta aitta ta danak joan zien. "Pero qué pasa?". Ezta pentsau be ez gaiñera. Nere anaiak itxuria bazekixen.

-Zeozer bai?

-Haura ez zan azaldu gabian. Hemezortzi urte zeuzkan. "Mala edad", eta / da/...

-Eta gero belaxe mobimentua ikusi ziñuen kalia eta...

-Kalia mobimentua? Eziñ urten. Eske tiruak. Gu bai. Eske han zertuta, asustauta zeren danok. Gu urten persianapeian sartu ta. Jun giñan zera, [...] ikustera, horrek ikustera, esan dot lehen, Polloera ta. Hantxe ibilli giñan. Baiña ezin zan ibilli, e. Eske tiroka, bentanatik tiroka, handik eta danetik, e.

-Eta zetan joan ziñaten Polloera, ze ikustera?

-"Los primeros muertos del bombardeo".

-A bai, e?

-De Tolosa. Bai.

-Tolosatik ekarri zittuen horra?

-Bai. Ikusteko. Eta Polloen mahi baten zeren bixak.

-Bi?

-Bai. Ama ta alabia. Baserri batekuak, Tolosakua. Nundik ez dakitt / eztakitt/, gehixao ez.

-Eta zuek ikusi ziñuzten han.

-Bai. Eneee, gure amak eta ez zekixen. Gero joan zien eta enterau zan: "Estas!, estas!" Iges eitten giñuan beti.

11. Tiroz hildako gaztea

- **Erref:** SOR-056/020
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:24:48. **Bukatu:** 00:26:22

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Tolosako bonbardaketa. Hurrengo egunetan, jendea beldurtuta zebilen hara eta hona, eta beraiek barrez. Milizianoak. Miracruz kalean bizi ziren. Hotel Santi zegoen han, eta milizianoek mutil gazte bat atera zuten. Tiroa eman zioten, pijaman.</p>

Transkripzioa

-Lelengo egunian izan zan ya Tolosako bonbardeokua?
 -Bai.
 -Eta gero hurrengo egunetan ze jira edo ze?
 -Ba, ene!, jente dana sustauta, ene!, danak korrikan. Estaziñora, beste batzuek, e, han, e. Nik ez dakitt /eztakitt/. Gu pozik aitzia ta bixok: "Mira, mira cuanta gente va! Esos dónde van...". Gu barrez.
 -Ze zebitzen, soldau jantzitta edo miliziano...
 -Keba, milicianos, bai ba, milizianuak; keba, keba, soldau jantzitta ez. Egun baten ikusi giñuan han Mirakruzko kalia, Mirakruz kalia bizi giñan, eta /da/ Hotel Xanti zeuan, un hotel. Oiñ eztakitt, uste dot ez daola /eztaola/, Hotel Xanti. Eta bagatoz honutz eta /da/ [...] ta-ta!, eta miliziano batzuek mutil batekin, mutil gazte bat zan, eta /da/ dotoria, elegantia jantzitta, eta etara dabe eta pun-pun! dos tiros. Pijaman, con pijama de...
 -Zeuek tirua emuten etziñuen ikusi.
 -Bai. Hoixe. Hantxe geratu zan eta gu handik joan giñan.
 -Sustauko ziñaten.
 -Bai ba. Sustau. Guk be /pe/ igual hartu ta. "Vamos, vamos de aquí que esto es más que aventura".

12. Anaia, Loiolako kuartelean

- **Erref:** SOR-056/021
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:26:22. **Bukatu:** 00:27:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Loiolako kuartela hartu zuten milizianoek. Anaia han zegoen, lagun batzuekin. Asturiasera joan zen. Hantxe hil zen, 18 urterekin. Anarkistekin joan zen. Aitak jakin zuenean, hura handik ateratzera joan zen. Politikaz ez zuten ulertzen beraiek.

Transkripzioa

-Donostian uste dot Loiolako kuartela asaltau zebela, ezta?
 -Bai, bai.
 -Horrekin akordau zinaten edo?
 -Bai. Eske gure anaia hantxe zeuan, hantxe zeuan.
 -Asaltuan?
 -Asaltuan, nik ez dakit /eztakit/ ze.

-Auskalo.
-Lagunekin, lagun batzuekin. Eta gu "dónde estará, y dónde estará y dónde estará?" "He estao ahí, en En Loiola. Ahora me voy a ir a Asturias". Haura Asturiasera joan zan. Han geratu zan betiko.
-Han hil zan, ala?
-Hemezortzi urtekin hil zan.
-Zer joan zan, anarkistekin edo milizianuekin?
-Bai, anarkistekin joan zan. Eta aitta enterau zanian, aitta joan zan handik kentzera. Kendu zeban handik eta gero eztakit nun egon zan, ez dakigu / eztakigu/. Esaten zeban, baiña guk orduan politika-ta guk entendidu be...

13. Errepublikazaleen dantzaldiak

- **Erref:** SOR-056/022
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:27:27. **Bukatu:** 00:28:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Errepublikazaleak ziren ingurukoak, liberalak, eta dantzaldira eramaten zuten bera ere, Plazentzian. El Liberal. Bandera jartzen zuten eta musika egoten zen.</p>

Transkripzioa

-Ni akordatzen naiz, juten nintzan txikittan, bai ba, danak harek behekuak eta juten zien, danok zien zerak, liberalak orduan zien, republikanuak. Eta liberala zeuan zer bat eta bailia eitten zeban eta /da/. "Ala Benita, vamos", neri be eruan itten zostan. Bai ba, bestiak be gure zarrak zien eta /da/, harek urten be ez.
-Donostian?
-Ez, Plaentzian.
-Zirkulua izango zan.
-Ez, Zirkulua ez, "El Liberal". Han Gila-n onduan, han oiñ etxe berrixa dao, baiña balkoi haundi bat eta han musikia egoten zan. Bai. Banderia ipintzen zeben eta /da/. Ni pozik juten nintzan harekin. Musikia entzutera ta. Musikia be asko gustatzen jat. Neri dana gustatzen jat, ja-ja.

14. Donostian liburu denda

- **Erref:** SOR-056/023
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:28:22. **Bukatu:** 00:30:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Aisia » Kultura » Irakurtzea

Laburpena:

<p>Aitaren liburu denda, Grosen: Mirakruz, 28. Mundu osoko egunkariak

zeuden. Beraiek ere egoten ziren dendan. Liburu handiak, estutxeetan. Ezkutatuta egoten ziren haiek, eta erakusteko bulegoan sartzen ziren; garestia izango ziren. Segituan ikasi zuen irakurtzen. Lezioa jakin gabe ez zen eskolara joaten.

Transkripzioa

-Lehen esan dostazu librerixia zeunkela Donostian. Zelako librerixia zan?

-Librería de Gros. Em la calle Miracruz 28. Zela esango dotsut? "Muy buena. Periódicos de todo el mundo había. De todo el mundo había".

-Amak eruaten zeban?

-Aittak. Aittak eruaten zeban baiña ama egoten zan dendan, eta /da/ geu be bai, geu be askotan egon gara..; eta gu pozik. "Ala!, os quedáis las dos. Pero ahí no andar, e; ahí tampoco". Basta esan esan guk ikustera. Eta liburuak zeren, liburu haundi batzuek estutxe batzuetan, Ai!, harek zien liburuak!

-Edarrak?

-Ederrak!? Baiña egoten zien barruan han goixan ezkutauta. Harek erostera zatoztenian ofiziñan sartzen zittuan harek. Itxuria oso karuak zien, baiña zien polittauak! Bat zeuan loraduna. Ai, zelako politta! Neri lorak beti gustatzen jataz.

-Zeuk irakurtzen ziñuan orduan?

-Bai, bai. Nik segittuan ikasi naban irakurtzen.

-Zer irakurtzen ziñuan?

-Eske asko gustatzen jatan. Nik gabian beti-beti-beti leziñua. Ni leziñua jakitzeke ez nintzan juten eskolara.

-Eta irakurri zer, nobelak ala harrapatzen ziñuana gaztetan?

-Ba gaztetan nobelak eta ez, orduan badakizu, la doctrina ta halakotxiak. El catecismo ta.

15. Donostiatik Plazentziara, gero Bilbora

- **Erref:** SOR-056/025
- **Iraupena:** 0:04:26. **Hasi:** 00:30:40. **Bukatu:** 00:35:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Donostian ez zuten denbora asko egin gerra hasi zenean. Ama beldurtu egin zen metrailarekin, eta Plazentziara joan ziren denak. Zerbait ahaztu zitzaien, arropa edo. Osintxuko osaba-izebengana joan ziren, bisitan, eta aitaita joan zitzaien bila. Oinez. Euren zain zeuden, trenean Bilbora joateko. Bagoia bete zuten. Trenean ibiltzen ziren orduan. Plazentzian ere ez zen giro. Familiako bat karlista zen, eta aitaita harekin geratu zen. Bilbora iristean esnea eman zieten. Etxe bila ibili ziren. Zubi bazterrean geratu ziren, mailetak zaintzen. Emakume nafar batek nola lagundu zien.

Transkripzioa

-Gerrara bueltauta, Donostian zenbat egun egin ziñuzen gerria urtenda gero?

-Asko ez. Eske gure ama zeuan hola atian, marmola zeuan hola, eta /da/ haura kendu eta bera egon zan tokixan zulo bat. Esto, zera etorri zan,

metraillia. Eta esan zebe "del barco, del barco que había venido". Ez dakigu /Eztakigu/ nundik etorri zan. Eta gure ama sustauta: "Ene, vamos a Plaentxi". "A Plaentxi", danok Plaentxira. Eta /Da/ gero han gendezen, nik nere erropia ahaztu edo /ero/ ez dakit /eztakit/ ze. Aztu.

-Donostian ahaztu?

-Donostian ez, Plaentxin. Hara eruan eta gero han aztu. Eske gu jun giñan, amak esan oskun: "Porqué no vais a donde los tios de Osintxu?" Bisittara, ezta. A, joan ingo gara. Jun giñan. Lengusiña bat Eibarkua eta nere aitzia ta ni, hirurok. Jun giñan eta /da/. "Oñ egon, [...] dauzkat, egon egon puxkatian, emun bihotsuet, ez jun". Eta guk: joan ein biou" ta. "Ez, ez, egon, itxoin, itxoin". Itxoitten. Aittaitta dator, prixaka. "Ai, ume, joan segittuan etxera, eske trena dator, trena ipintzen dabe hamarretan eta /da/ jun in biha zate danok eta; jun etxera". Koittaua oiñez etorri zan. Eta /da/ danok gertauta, eta /da/ gu ezebe barek. Bagoi osua gure familixakua.

-Bilborako?

-Bai.

-Eta Donostiatik Plazentziara be trenian etorriko zinaten.

-Trenian, bai ba. Orduan trenian. Bai, orduan ez euan autobusik eta oingo moduan. Orduan ez euan halakorik.

-Eta Plazentziara bueltau ziñatenian, Plazentzian ze giro edo ze. Nahastuta egongo zan ba, ezta?

-Bai, hoixe nahastuta, ondo nahastuta, gaiñera. Gure familixan bat karlistia zan. Haura geratu zan Plaentzin. danok Bilbora, danok jun giñan Bilbora. Eta /da/ gure aittita ba geratu zan estaziñuan negarrez. Pena bat. eske harekin bizi zan, karlistiakin bizi zan eta /da/. Ja-ja-ja-

-Orduan bixak bakarrik eta beste danak aurrera joan ziñaten.

-Bai, hamar zien, hamar anai-arreba.

-Jente asko joan zan Plaentxitik zuekin batera?

-Puff. Trena beteta luze-luzia, pon-pon-pon. Aillegau giñan eztakit noiz, eta en la afueras de Atxuri egon giñan, eta emun zoskuen hola baso, esnia baso batekin danoi, ala!, aiba. Eta hantxe egon giñan. Eta hurrengo egunian ba etxia billau bihar bizitzeko ta etxerik ez eta. Gu geratu giñan zubixan. Zubi haundiena. Zela da haura?

-Bai, Bilboko San Antongua edo aiuntamentukua edo Arenalekua edo?

-En el Arenal. Arenalekua. Hantxe gertu giñan gu hola baztar baten, maleta danak laga oskuen han eta /da/. "Cuidar esto, e, cuidar esto, enseguida venimos". Enseguida?, bai. Egon da egon da egon da egon, eta halako baten: "Tú qué haces aquí?". Etorri da bat eta gure goikua, gure goikua Donostiakua. Naparra zan haura be baiña andra bat! Gabardiñak eitten bizi zan haura, jostuna zan. Eta harek: "Nada, ya tengo yo casa. Ala!, venir, tenéis que venir a mi casa. Haura zan etxekua, gure etxian beti egoten da gure etxian da gure amakin-eta /da/ lagun haundixa. "La segunda madre", beti esan dou. Eske Barzelonan be juntau giñan, Bilbon be bai, danian. Eta /da/ eskerrak berai, asko lagundu zoskun.

16. Bueltan, ilea moztu zioten bati

- **Erref:** SOR-056/027
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:35:22. **Bukatu:** 00:37:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

<p>Plazentzian karlista asko zegoen. Haiek han geratu ziren. Beraiek Frantzian zeudela, batzuk bueltatu ziren, eta bati ilea moztu zioten, plazan. Olioia ere edanarazi zioten. Hark esaten zuena, zuen pezeta bakarra eman ziola ilea moztu zionari. Propina bezala, lotsarazteko. Nork moztu zion ilea.</p>

Transkripzioa

-Karlista asko egon izan da Plazentzian, ezta?

-Bai.

-Harek geratu egingo zien?

-Bai, honbre. Eta harek gero bueltan gu geratu giñan Frantzian baiña beste jente bat etorri zan, gure tion baten arrebía; [...] zan haura, plazara eruan zeben haura eta beste batzuek illia mozttera. Illia moztu, aceite ricino emon eta gero dana moztu. Eta (barreak), esaten oskun harek: "Mira, no tenía mas que una peseta en el bolsillo. No tengo más. Pero se la he dado con un gusto al que me ha cortao el pelo". Direktoran semia zan. Direktorian semia. "Más malo que la quina, Luis". Gure laguna zan baiña gaiztua zan. Eta /da/ harek esan ei zotsan, e: "Yo cuando me cortan el pelo tengo la costumbre de dar propina, toma!" Eta bestia gorri-gorri jarri ei zan eta /da/. Danok pozik.

-Aceite Ricino emoten zotsan beherakua eraitteko?

-Bai ba, bai ba. Baiña berak be /pe/ ein zeban, jun baiño len etxian laga zeban botella bat, ez dakit /eztakit/ ze zan, zerena zan, erateko zeoze ona, markia, ezta, botella eder bat ez dakit /eztakit/ zer. Haura bota, eta ez dakit /eztakit/ ze bota zeban harek, zeoze txarra. "A ver si prueban y se muere alguno". (Barreak).

-Bera be gogorra orduan?

-Bai, bai, gogorra zan bera be.

17. Bilbora iritsi zirenean

- **Erref:** SOR-056/029
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:37:33. **Bukatu:** 00:39:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Bilbon jende asko zebilen etxe bila, eta batzuk beste herri batzuetara bidali zituzten. Andre nafarrak, Natik, bere etxera eramán zituen. Bi butaka elkartu, eta hantxe egiten zuen lo. Aitak pisu bat topatu zuen; 375 eskailera igotzen zituzten, igogailua ez zebilelako. Urtebete inguru egin zuten han. Ekainaren 2an joan ziren.

Transkripzioa

-Bilbon jentia alde guztietan ibilliko zan, ezta?

-Puf, danok etxe bila, etxe bila, etxe bila. Azkenian jente asko ba bialdu zeben, gure tia batzuek be /pe/, ez dakit /eztakitt/noraiño jun zien, beste herri batzuek. Eske ez zeuan tokirik, ez zeuan tokirik han. Eta /da/ gu ibilli giñan, bueno, eskerrak hari, harek eruan zoskun beran etxera. Neri tokau jatan bi zer, bi hola, bi butaka juntau hola ta hantxe lo eiñ, lo eittia. Nik

itxuria eitten neban hola ta prrrr..., eta nere ipurdia bera. Eta /da/ gero berak Natik esan ostan, Nati zan bera, naparra haura; Eta /da/ eitten zostan jaso ta segittuan..., baiña ni enterau be ez, ni lo seko. Eta bueno, gero gure aittak billau zeban pisu bat Casilla onduan, "en la calle Gordoniz", hemendikaldian, calle Autonomian onduan, eta /da/ "setimo piso, 375 escaleras. Ascensor no funciona". Eta /da/ bueno, hantxe bizi giñan behintzat.

-Zenbat denpora?

-Urtebete edo /ero/ eingo giñuan han.

-Gutxitxuao izango zan, ze zuek joango ziñaten setienbrian edo lehentxuago ta.

-Agosto, uste dot agostuan jun giñala. Eta /da/ gero el 2 de junio uste dot jun giñala. Liburutan ez dau /eztau/ ipintzen hori, nik liburua etxian daukat. Erosi ein naban.

-2 de junio joan ziñatela handik.

-Orduan denpora asko ein ziñuen Bilbon.

-Bai.

-Bilbo ezautuko dozu zuk.

-Bai, Bilbo bai.

18. Bonbardaketak eta hildakoak Bilbon

- **Erref:** SOR-056/031
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:40:21. **Bukatu:** 00:43:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Bilbon zapatila lantegia zegoen, eta bonba erori zen. Ikustera joan ziren, jendea ezin atera... Jende asko geratu zen han. Bonbardaketak, egunero. Bera ez zen ezkutalekuetara joaten; ahizpa bai. Argia kentzen zuten, baina hegazkinak ikusten ziren. Sirena entzuten zenean, denak korrika. Hegazkin alemanak. Italiarrek oso behean egiten zuten hegan, ametrailatzen.

Transkripzioa

-Bilbon asentau ziñaten orduan, Gordoniz kalia, eta gero zer, eskolara ta?

-Keba! Bai, eskolara. Eskolara? Bai. Eskolara las bombas, bonbazuak joaten zien danak hara.

-Bai? Zeuk ikusi dozu bonbak jausten Bilbon?

-Hara!, ikusi neban bakizu zer? Fabrika, zapatillen fabrikia, zela zan? Ze marka zan haura? Aiii! Bueno, han bonbia jausi zan eta han jente asko zeuan, eta ze pasau zan? Zer bat bakarrik, entrada bat bakarrik. Eta /da/ hantxe jausi bonbia. Jentia, jun giñan ikustera. Entzuten zan kanpotik: "Sacarnos de aquí!" Ez dakizu /eztakizu/ zelako penia emuten zeban. Eta /da/ eziñ etara-ta, azkenian ez dakit /eztakit/ ze in zebe. Gu jun giñan handik. Jente asko geratu zan. Zela zan haura?

-Eta sarri bonbardeuak?

-Puf!, egunero. Egunero.

-Egunez?

-Egunez eta gabaz eta danian. Bueno, egunero. Egunez be bai. Baiña gabaz be bai.

-Eta bazeunken ezkutatzeko lekuri edo? Refujixorik edo?

-Bai. Hor porrejenplo zaltaixan edo /ero/ halakotxe zuluak eta. "Ahí véte tu

si quieres", gu ez giñan juten. Nere aitzia zarrena bai. Puff. Haura korrika juten zan. Sustau itten zan segittuan. Txakurrekin, danekin sustatzen zan, eta /da/ abioiakin, ene! Argixa kentzen zezen, eta gu, Resu ta bixok han zera abioiak ikusten. Eske reflektorekin ikusi eitten zien. "Ese es, mira, alemán, alemán. Ese es alemán, alemán".

-Ze jotzen zezen, abioiak zetozenian, alarmia edo sirenia edo?

-Bai, sirenia: duuuu!

-Danak aintxintxika joango ziñazien.

-Danok, danok korrika.

-Orduan reflektorekin ikusi eitten zien abioiak?

-Bai, abioiak.

-Bastante baju zebitzen abioiak.

-Bai ba. Baju, hoixe baju.

-Ezautu ta dana eingo ziñuzen. Hau atzokua da edo, ez?

-Keba, ez. Hori ez baiña bueno. Gero bestian alemanak. Italianuak. Harek bai behian. Kasik kasi hola ikusten zien.

-Arpegixa ixa soldauei, ez?

-Bai. Ta-ta-ta-ta! metrailletakin. Eziñ harrapau, gu korrika. Eziñ harrapau.

-Zuek bixkorrauak balak baiño.

-Bai.

19. Bilbon, janaria urri

- **Erref:** SOR-056/034
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:43:57. **Bukatu:** 00:44:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Goserik ez zuten pasatu Bilbon hasieran, baina gero bai. Aitari esnea ematen zioten baserri batean eta taberna batean ogia, Casillan.

Transkripzioa

-Eta goseik eta bai Bilbon edo?

-Bilbon lelengo ez. Baiña gero hasi zan, bai. Gure aittak ez dakit /eztakit/ nungo baserri baten emuten zotsen esnia, harek ekartzen oskun esnia. Eta ogixa han taberna baten, esan dotsut ba, La Casilla, Casillan, han taberna baten ogixa emuten zotsen, gordeta eukitzen zezen. Eta halaxe.

20. Ahizparen ezkontza gerra sasoian

- **Erref:** SOR-056/035
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:44:30. **Bukatu:** 00:47:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Ahizpa zaharrena ezkondu egin zen gerra sasoian, 19 urterekin. Bankete

ederra egin zuten: sardina-latak eta. Senarra arotza zen, eta frontera joan zen. Gorbeiatik hankak izoztuta bueltatu zen. Hegazkin bat nola bota zuten; korrika joan ziren denak pilotu alemanarengana, amorratuta, baita koinatua ere. Orduan osatu zen!</p>

Transkripzioa

-Uste dot zure aitzia ezkondu ein zala sasoi hartan
-Zarra, zarrena. Bai.
-Zarrena. Ze edade zeukan?
-Diecinueve...
-Diecinuevekua zan? Artian gaztia orduan, ezta?
-Diecinueve.
-Hemeretzi urte?
-Bai, hemeretzi urte. Eta ze jan [giñuan], ai, bankete bat ederraua!
-Bai?
-Sardiña zarrak, sardiñak hor botetan eta Sidra el Gaitero. Hori ez dakit / eztakit/ nun billau zeban aittak, ez dakitt /eztakitt/ nun. Eta hori asko zan, jolin!
-Lujua orduan.
-Lujua. Sardiñak eta. Puf, vaya banquete!
-Gizonak ez zeukan soldau joan biharrik, frentera joan biharrik edo holakoik?
-Beranak? Bai. Zan "carpintero". Arotza, arotza; eske ahaztu eitten jataz. Arotza zan, eta eitten zeban; bueno, Bilbon ez dakitt ze eitten zeban. A, Bilbon frentera joan. Eta /da/ etorri zan hankak izoztuta del Gorbea. Bai. Eta /da/ alkolakin-eta /-da/ egunero emoten-eta; ezin zan ibilli.
-Etorri jakon bere onera hankia edo?
-Behiñ etorri zan han gendela, balkoian gendela, abioi bat. Baiña bajo-bajo-bajo. Han trena eta zer bat dao, tunel bat, eta /da/ hantxe parian jausi in zan abioia. Tirua bota ta. Jausi in zan eta bat, aleman bat, eta bera beera jausten eta tiruak botatzen. Harrapau zezen, joan antxintxiketan. Nere koiñatua orduantxe hasi zan antxintxiketan eta ezta geratu be. Ja-ja-ja. Dana pasau jakon.
-Pasau jakon amorrakin, ezta?
-Amarrakin dana pasau.
-Pilotu horregana antxintxiketan.
- Bai. Zela baiña! Gu barrez.
-Zuek ikusi ziñuen?
-Bai ba. Gu balkoian.
-Balkoian. Parian tokau orduan, ezta? Kasualidadia.
-Eta tunela zan gure aurrian, aurrekaldian. Eta han doia gure Eduardo antxintxiketan. Baiña zela baiña! Jo!, haren amorrakin. Harek zeukan amorrúa!

21. Ahizparen ezkontza II

- **Erref:** SOR-056/038
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:48:30. **Bukatu:** 00:49:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Ahizparen ezkontzan jatekorik ere ez zuten. El Gaitero sagardoarekin. Piku lapurreta egiten zuten, Bilbon, baita marrubiak ere.

Transkripzioa

-Orduan aitzian bodia, dantzaik eta musikaik eta euki ziñuen?
-Dantzan? Bai, gogua dantzan eitteko. Ez euan ezebe ia jateko eta. Ez euan. Bi sardiña edo eztakit ze jan giñuan bakarrik. Gero ba zeoze. A, lo que es esto ya tenemos, eta /da/ haretxekin. Sardaua, jesus maria!, El Gaitero, ez naiz sekula ahaztuko.
-Bi sardiña baiña haura gustora, ezta?
-Bai, gustora jan giñuan ba.
-Baiña piku lapurretara eta be joaten ziñatela edo?
-Aai...! Bilbon hori.
-Bilbon badao pikuik ala?
-Pikuak bakarrik? Bai maillukixak be, ja-ja.

22. Valentzian, jatekorik ez

- **Erref:** SOR-056/041
- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:51:21. **Bukatu:** 00:51:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian

Laburpena:

<p>Hilabete eta erdi egon ziren ezer jan gabe Valentzian, goseak. Limoi bat denen artean partitu zuten.</p>

Transkripzioa

-Egon giñan hillebete ta erdi ezebe jateke Valenzian. Haura bai zala, geratu giñan. Poff!, zelako gosia. Juten giñan mendira, "aquí no hay nada. Limoi bat edo billau giñuan eta partidu danondako-ta. Behintzat zeoze, algo.

23. Marrubiak jan eta jan

- **Erref:** SOR-056/044
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:52:45. **Bukatu:** 00:54:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Begoñan egon zirenean, ahizpa eta biak mendira joan ziren, eta pikuak jaten egon ziren. Gero, baratz batean marrubiak aurkitu zituzten. Jan eta jan. Lo hartu zuten, eguzkitan. Ama haserre bueltan, andre batek 12 kilo marrubi ordaintzeko eskatu ziola eta.

Transkripzioa

-Jun giñan danok, Begoñan, Begoñan goixan, eta hantxe egon giñan. Eta aitzia eta bixok gu betik gauzak ikustera. Gu iñok jakitzeke, harek berbetan eta /da/ gu fuera. Kanpora, mendira, ta harek ikusten eta. Eta ortu bat ikusi dou hola ortu bat eta. "ene, ahí hay un fresal". A, ez, lelengo zera, pikua ikusi. "Aquí hay higos". Jan eta jan eta jan. Nik ez dakit /eztakit/ danak jan giñuzen. Jan eta jan. /Janda jan/. Gero: "aquí un fresal" Eta esan notsan, "sí, pero no hay fresas", aiztiak. Baiña ni basarrixan be gondakua ta, nik ortuan be baneuzkan gauzak. "Ahí que no hay fresas? Verás, ven". Hola jaso, gorri-gorri-gorri, dana beteta. "Aiba!!" Hasi gara jaten, jan eta jan eta jan. Ez dakit /Eztakit/ zenbat jan giñuzen. Ya tripia beteta. Eta han arbola bi zeren. Pentsaizu zelako bildurra geunkan. Hantxe etzan eta lo hartu giñuan euzkittan. Lo hartu. Gero ba "Bueno, vamos, qué hora será" y. "Vamos a comer". A comer? Ezin jan. Jun giñan bera ta, gure ama hasarretuta. "Pero qué habéis hecho vosotras, que me ha venido una señora que habéis comido doce kilos de fresas. Me ha pedido que le pague doce kilos de fresas". "Doce kilos de fresas?". Bai zera! Doce kilos. Kilo bat edo ez dot /eztot/ esaten. Baiña hamabi kilo ez behintzat.

-Asko biha da, e.

-Hamabi kilo? Baiña lehen pikuak janda; kilo bat be ez giñuan jango. O bai, gosia geunkan eta /da/. Bai, igual bai.

24. Donostia, aberatsen oporlekua

- **Erref:** SOR-056/046
- **Iraupena:** 0:03:32. **Hasi:** 00:55:12. **Bukatu:** 00:58:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Hondartza
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Donostian dena debekatuta zegoen: ezin zen alpargatekin ibili Kontxan. Txaletetara joaten ziren enkarguekin, aldizkariekin eta. Bidean egoten ziren landare batzuk, pegatu egiten zirenak. Bikote dotoreei botatzen zizkieten, Kontxan. Alpargatekin ikusiz gero, isuna. Neskak hondartzan paperak batzen egoten ziren, makila batekin. Aberats ugari egoten zen Donostian. Bainujantziak. Debekatuta zegoen, baina beraiek hondartzara txakurra eramaten zuten arratsaldeetan.

Transkripzioa

-Badakizu ze eitten giñuan Donostian? Bai ba, Donostian orduan gehixegi zan. "No se puede pasar con alpargatas. Prohibido por la Concha". Ezin zan.

-Ez, e?

-Keba! Prohibiduta zeuan, bai-bai. Orduan? Pof!, ez dakizu /eztakizu/ zela zeuan. Eta /da/ badakizu ze eitten giñuan? Askotan jutun giñan txaletak-eta; eskatu eitten zebeñ telefonotik: "Oye, ya me traerías tal revista y tal libro y tal no se qué?". Eta amak: "ala!, iros vosotras a llevar". Juten giñan, harek eruan...

-Alpargaten kontuak eta esan dozu lehen.

-A, bai. Harek eruan eta han bidian egoten zien, ez dakizu /eztakizu/,

landara batzuek hola pikau itten daben, pegau itten dienak. Halakotxe mordua batu bai eta boltsikua beteta. Eta juten giñan hara Kontxara, eta elegante jente igual parejak elegante-elegante, danak hala eskotiakin eta.

-Abriguakin?

-Ez abriguakin, udan zan eta, eskotiakin eta. Juten giñan eta plasta!, bota horrek eta iges ein. Eta gero urriñetik: "Ai, qué ha pasao aquí, qué ha pasao?". Qué ha pasao?, pues algo. Baiña bai, ez zebeu lagatzen alpargatekin.

-Eta ikusi ezkerro zer, erretirau edo?

-Multia.

-Multia, e? Jesus!

-Tú no has visto, los "picas-picas".

-Zerak, landarenak?

-Ez. Neskak, mutillak be bai, baiña neskak enjeneral; plaian egoten zien gantxu batekin hola (zikinkeria batzen). Papel bat be ezin zan laga; dana batzen, dana batzen plaia danian.

-Zikiñak batzen?

-Papelak eta, ez dakizu?

-Garbittasuna, e.

-Garbittasuna, bai-bai. Eske etortzen zien danak elegantiak eta.

-Aristokrazia etorriko zan.

-Bai-bai. Hareí laga in bihar ba. Baiña gu, dana pikauta, ja-ja-ja. Baiña halakuak eiñ dou..., poff...

-Orduan aberats ugari orduan Donostian, ezta?

-Bai-bai-bai. Oiñ, ikusten zien "vaya modelitos!". Bai.

-Plaian ordurako bikinirik eta hasitta?

-Keba! Traje de baño, keba.

-Goniakin edo?

-Ez, ez, gurian ya gona barik.

-Zeuek joaten ziñaten sekula bainatzera?

-Bai. Gu txakurrakin, gaiñera.

-Txakurrakin?

-Prohibiduta zeuan, baiña gu juten giñan seiretan edo hola.

-Goizian?

-Arratsaldian. Hobia, temperatura hobia edo egoten zan, ez dakit /eztakit/. Gaiñera jenterik ez. Eta horrek joaten zien, horrek ikusi be ez, iñok be ez. Gu txakurrakin jota..., Txakurra esan, ez dakizu, uau-uau-uau!, "ala, etorri, etorri!", joaten zien atzera ta gu barrezka. Eitten giñuan eta gero horrek bota (lore itsaskorrak) eta etxera.

25. Bilbotik alde egiteko ordua

- **Erref:** SOR-056/048
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 01:00:02. **Bukatu:** 01:01:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:

Azken aldera pasatu zuten goserik handiena Bilbon. Piper berde mordoa eta pastel mordoa jaten zuten hasieran. Baina gero eta gutxiago. Santandertik ere joan ziren Bilbora batzuek, ikatz-ontzi batean. Durangoko bonbardaketaren ostean erabaki zuten joatea. Bi egun egin zituzten ilaran, gau eta egun txandaka, pasaportea egiteko.

Transkripzioa

-Orduan azken aldera goseik haundixena Bilbon, ezta?

-Bai, bai. Guk lelengo domeketan eitten giñuan piparrak jan, pipar berdiak. Asko gustatzen jat neri; danei. Mordua baiña. Eta gero pastel mordua, eta primeran egoten giñan.

-Tripia bete behintzat.

-Tripia bete-bete. Baiña gero, geruao eta gutxiao, geruao eta gutxiao, azkenian...

-Eta ya ikusi ziñuenian jentia alde eitten zebillela Asturias aldera edo Santander aldera edo?

-Santander aldera? Santanderkuak honutz, keba.

-Harek honutz?

-Keba. Santanderretik be jun zien batzuek "en un barco carbonero", danok beltz-beltz indda. Jun zien horrek be /pe/. Eta beste batzuek uste dot harrapau ein zebela eta buelta.

-Eta noiz hasi ziñaten pentsatzen ba ya alde ein biha ziñuela eta?

-Ba segittuan. Ya Gernikako zera ta einddakuan. Durangon be aber senbat ume hil zien komuniua itten-eta urtetzerakuan-eta bonbia botata. Ba orduan, ala!, "De aquí vamos", eta ipiñi zeban, "el pasaporte había que hacer". Bi buelta edifizio danai, bai ba, jente asko. Eta /da/ bi egunian egon giñan kolan. Bi egun eta /da/ gabian be bai, kolan.

-Gurasuak ala zeuek?

-Bat joan eta bestia etorri eta /tta/ hola ibilli giñan.

-Umiak edo gurasuak?

-Umiak eta gurasuak, danak, danok ibilli giñan.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-06-30

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com